

Gunilla Hjorth
Ekolog
Telefon 08-508 28 814, 085-082 88 14
gunilla.hjorth@miljo.stockholm.se

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

REDOVISNING AV TILLSYNSARBETET I STADENS NATURRESERVAT 2008

Förslag till beslut

- 1 Godkänna Miljöförvaltningens redovisning
- 2 Översända redovisningen till Länsstyrelsen, Exploateringsnämnden, Trafiknämnden, Stadsbyggnadsnämnden och Stadsmuseet samt till stadsdelsnämnderna i Skarpnäck, Skärholmen, Bromma, Hässelby-Vällingby, Spånga-Tensta och Rinkeby-Kista.

Gunnar Söderholm

Gustaf Landahl

Sammanfattning

En fortsatt god kvalitet präglar Stockholms natur- och kulturreseptat för de värden de är avsedda att bevara. Trenden har i huvudsak varit positiv under 2008 på grund av tidigare års investeringar i naturvårdsprojekt. Vissa av förvaltarnas problem med resurser för att upprätthålla en optimal skötsel kvarstår.

Friluftsområdena betyder mycket för invånarnas välbefinnande och ger möjlighet att bevara ett varierat växt- och djurliv i staden för framtiden. Samtliga åtta reservat bedöms vara i godtagbart skick, i synnerhet de där staden satsat på underhåll och restaurering av naturmiljöer och anläggningar för rekreation samt där markanvändningen är väl reglerad.

Under 2008 har ovanligt många tillstånds- och dispensärenden hanterats, vilket tagit mycket tillsynstid i anspråk i form av internremisser och uppföljning. Framför allt har planerade motorvägsbyggen i reservaten inneburit behov av tillsynsinsatser för att skydda bevarandevärdena.

Tillsynsarbetet har i övrigt inneburit hantering av klagomål samt att försöka få till stånd förbättringsåtgärder. Förvaltningen har även satsat på att bistå skötselansvariga med råd, naturvårdskompetens och faktaunderlag om tillståndet hos djur- och växtlivet.

Bakgrund

Naturen i storstaden har ett extra högt bruksvärde för rekreation i och med att så många människor ser den som en viktig resurs. Att vistas i naturmiljö har många positiva effekter för människors hälsa visar forskningen, bl a förbättras förmågan att återhämta sig från stress, och barns lek i natur gynnar motoriken och koncentrationsförmågan.

Natur- eller kulturresevat kan bildas enligt miljöbalkens sjunde kapitel för att bevara och utveckla grönområden med ett särskilt stort värde för människor, djur och växter. Reservaten har särskilda syften och föreskrifter som formuleras på olika sätt beroende på reservatets karaktär och de värden man vill skydda. Skötselplaner fastställs som beskriver hur området ska skötas för att ta tillvara natur-, kultur- och rekreationsvärdena. Områdesskyddet innebär att man reglerar markanvändningen för att säkra nuvarande och kommande generationers upplevelser av ett rikt natur- och kulturlandskap.

RESERVATSARBETET I STOCKHOLMS STAD

Åtta kommunalt skyddade naturområden finns i Stockholm: Judarskogen, Kyrksjölöten, Hansta, Grimsta, Flaten, Nackareservatet, Sätterskogen och Igelbäcken. De nyttjas av en mängd olika besökare; skolor, daghem, intresseföreningar, idrottsklubbar, badgäster, kolonister och en naturströvande allmänhet. I reservatsbesluten har man tagit hänsyn till nuvarande friluftaktiviteter, men om behov uppstår av nya aktiviteter som ligger i linje med reservatens syften kan staden bevilja tillstånd och dispenser från bestämmelserna.

Inom staden arbetar flera aktörer med reservaten. Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för inrättande samt beslutar om tillstånd och dispenser. Förvaltarskapet, dvs löpande skötsel och investeringar, ligger främst på respektive stadsdelsnämnd. Exploateringsnämnden representerar markägaren och upprättar skötselplaner. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten är tillsynsmyndighet för områden som staden skyddat enligt 7 kap. miljöbalken.

Tillsyn definieras i förordningen om tillsyn enligt miljöbalken (1998:900) som verksamhet som syftar till att säkerställa att föreskrifter, domar och beslut som fattats med stöd av miljöbalken efterlevs. Miljöförvaltningens tillsyn inriktas främst på att kontrollera att reservatens föreskrifter samt tillstånds- och dispensbeslut rörande dessa efterlevs. Arbetet bekostas till allra största delen av tillsynsavgifter.

Tanken är att reservaten ska kunna fungera för många olika brukare. Att besökarna upplever trygghet, ”ordning och reda” och närvaro från stadens sida motverkar onödiga motsättningar och skadegörelse och kan leda till en positiv spiral där staden, enskilda verksamhetsutövare och allmänheten hjälps åt att ta ansvar för naturen.

Tillsynsarbetet har största tonvikten på förebyggande och stödjande insatser. Miljöförvaltningen har rollen att informera om syfte, föreskrifter och bevarandevärden i reservaten. Förvaltningen bidrar även med naturvårdskompetens vid skötselåtgärder och dispensgivna arbetsföretag m.m. i syfte att undvika överträdelser. Samarbetet med berörda stadsdelsförvaltningar spelar en särskilt viktig roll.

Förvaltningens synpunkter

TILLSYNSINSATSER OCH STATUSUPPFÖLJNING

En översiktlig sammanställning av gjorda tillsynsinsatser 2008 samt en bedömning av bevarandestatus har gjorts för respektive reservat och redovisas i bilaga 1 och 2. Med bevarandestatus avses tillståndet för de värden reservaten är avsedda att bevara, vilka anges i respektive reservats beslutade syfte eller ändamål.

Stadens skyddade naturområden bedöms överlag vara i relativt gott skick och efterlevanden av föreskrifterna är, med vissa undantag, god. Dock finns utrymme för förbättringar. Vissa reservat, t ex Sätmaskogen, förvaltades på ett ändamålsenligt sätt när de inrättades, och satsningar har gjorts för att öka både natur- och rekreationsvärden. Mer satsningar på den kontinuerliga skötseln behövs dock för att kunna upprätthålla en god status.

Friluftslivets nyttjande fungerar överlag bra och i flera reservat har förutsättningar skapats för en ökad biologisk mångfald. Exempel på satsningar som gjorts under 2008 är en ny träspång i Judarskogen, ny grillplats i Grimsta samt friställning av värdefulla ekar i flera reservat i Söderort.

De reservat där staden bedriver ett etablerat, kontinuerligt underhåll och där markanvändningen är väl reglerad håller generellt en högre kvalitet, än sådana där oklarhet råder om vad som gäller, eller där skötseln är mer eftersatt. Arbetet för att bidra till förbättring av de senare reservaten har även inneburit att fördelningen av tillsynsinsatser prioriterats om något mellan reservaten.

Efterlevnad av bestämmelser

Tillsynsarbetet under senare hälften av 2008 har i hög grad präglats av händelsestyrda insatser, då ovanligt många dispens- och tillståndsärenden varit aktuella i reservaten. Villkoren i Stadsbyggnadsnämndens givna tillstånd har i regel följts, men i vissa fall har extrainsatser behövts för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna.

Mycket tid har ägnats åt att söka minimera skador på naturmiljön vid förberedande geotekniska undersökningar av terrängen inför ett ev. bygge av motorleden Förbifart Stockholm. Trafikleden avses gå genom fyra av stadens åtta reservat; främst i tunnel, men även i ytläge. Föreskrifterna för samtliga berörda reservat innehåller undantag för ett ev. vägbygge, men eftersom slutgiltigt beslut ännu inte hade tagits av regeringen om trafikleden, behövde förundersökningarna prövas mot föreskrifterna.

Vägverket fick under senare halvåret en rad tillstånd och dispenser från Stadsbyggnadsnämnden att utföra omfattande kärnboringar, sonderingar, seismiska undersökningar m.m. för att ta reda på markens beskaffenhet inför vägbygget. Framför

allt har provborrningar gjorts i de två reservaten på Järvafältet (Hansta och Igelbäcken) där vägen delvis kommer att korsa fältet i ytläge, men prover har även tagits i Grimsta och Sätmaskogens naturreservat. Förvaltningen har deltagit med synpunkter i prövningsprocessen och även noggrant följt upp de givna tillstånden i fält, i direkt kommunikation med verksamhetsutövaren och olika aktörer inom staden. Mycket tillsynstid har lagts ner på att kartlägga och uppmärksamma känsliga områden i syfte att förebygga överträdelser och skador på natur-, kultur- och rekreationsvärden.

Ännu ett motorvägsbygge som berör Igelbäckens kulturresevat är E18, med byggstart 2009. Miljöförvaltningen har här inlett en dialog med verksamhetsutövaren Vägverket angående bl a naturhänsyn i byggskedet. Vid Vägverkets projektering av trafikleden har behov framkommit av flera intrång i reservatet utöver vad som framgick av den tidigare fastlagda arbetsplanen för vägen. Vissa av dessa avvikelser strider mot föreskrifterna, och prövningsprocesser har därför inletts även här.

Miljöförvaltningen har handlagt flera klagomål under 2008, främst om nedskräpning, markskador, kojor för övernattning, buller, ihjälkörda groddjur och annat som upprör besökare eller försämrar möjlighet till avkoppling och trivsel i reservaten. Andra klagomål har t ex gällt träd som bekymrar boende i nya hus vid ett reservat.

Rådgivning och samverkan

Förvaltningens ekologer har under perioden besökt samtliga åtta reservat vid ett flertal tillfällen. Fältinspektioner har gjorts tillsammans med förvaltarna där angelägna åtgärder diskuterats. Miljöförvaltningen har även deltagit i ett antal förvaltningsövergripande möten där råd har getts, t ex angående den förestående upprustningen i Hanstareservatet.

Information om reservaten till allmänheten har under perioden fortsatt att förbättras. Miljöförvaltningen har uppdaterat informationen på stadens hemsida vid flera tillfällen. Exploateringskontor och stadsdelsförvaltningar har satt upp skyltar, bl a i Igelbäcks- och Grimstareservaten. Naturskolor för barn, ungdomar och personal inom skola och barnomsorg har fortsatt sin verksamhet i två av reservaten.

Många problem i reservaten kan inte åtgärdas endast genom Miljöförvaltningens försorg utan kräver att flera förvaltningar i staden samarbetar samt att kontakter med enskilda verksamhetsutövare förstärks. Kontaktnät som byggts upp i tidigare tillsynskampanj bör utökas ytterligare. Under det gångna året har t ex framkommit behov av förbättrad samordning med olika aktörer kring planerade vägprojekt som berör reservaten, så att påverkan på bevarandevärden kan minimeras.

Underlag till bedömning av bevarandestatus

Miljöförvaltningen söker systematiskt följa upp tillståndet för de värden som reservaten avser skydda genom att ta fram och övervaka lämpliga indikatorer. Själva uppföljningen av denna s.k. bevarandestatus ligger utanför den operativa tillsynen men är en förutsättning för och till stor hjälp vid rådgivning till förvaltarna om lämpliga

prioriteringar som både gynnar växt/djurliv och friluftsliv samt förebygger försämringar och överträdelser.

Under 2008 har förvaltningens enhet för miljöanalys samordnat en omfattande inventering av groddjursfaunan, i samarbete med ett antal kommuner på Södertörn. Flera lokaler i stadens naturreservat har ingått i undersökningen, vilket gett viktig information om status för groddjuren i reservaten.

Slut

Bilagor

- Bilaga 1 Tillsynsarbetet i Stockholms olika natur- och kulturresevat 2008
- Bilaga 2 Tillsyn skyddade områden 2008, åtgärds- och statussammanställning